

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

Анотація. Проаналізовано методологічні засади управління фінансовою стійкістю з точки зору впливу на фінансову безпеку підприємства. Обґрунтовано вплив складових системи управління фінансовою стійкістю на ефективність забезпечення фінансового розвитку підприємства.

Ключові слова: фінансова стійкість; фінансова безпека; фінансовий розвиток підприємства.

Abstract. The methodological principles of financial stability management are analyzed from the point of view of the impact on the financial security of the enterprise. The influence of the components of the financial stability management system on the effectiveness of ensuring the financial development of the enterprise is substantiated.

Keywords: financial stability; financial security; financial development of the enterprise.

В сучасних реаліях господарювання ефективно управління фінансовою стійкістю є важливою умовою стабільного функціонування підприємства, гарантією забезпечення його майбутнього розвитку і передумовою високого рівня конкурентоспроможності. Однією з існуючих проблем успішного функціонування підприємств України на сьогодні є відсутність ефективної системи управління фінансовою стійкістю підприємства, яка б надавала керівництву можливість своєчасно виявляти слабкі місця та ухвалювати ефективні рішення щодо забезпечення фінансового розвитку підприємства.

Фінансова стійкість передбачає здатність підприємства зберігати заданий режим функціонування за найважливішими фінансово-економічними показниками. Вона може розглядатися як результуюча категорія, що характеризує рівень стійкості роботи підприємства, його здатність забезпечити стабільні техніко-економічні показники і ефективно адаптуватися до змін у зовнішньому оточенні та внутрішньому середовищі.

Сучасний стан досліджень цієї проблеми свідчить про недостатність реалізації саме системного підходу до формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємств. Забезпечення дієвості механізму фінансової стійкості і визначення його основних елементів стає на сьогодні найбільш важливим і актуальним фактором тактики управління стабільним функціонуванням і розвитком підприємства. У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність формування методологічних засад управління фінансовою стійкістю підприємств як інструменту забезпечення їх стабільного розвитку в умовах динамічних факторів економічного середовища.

В узагальненому вигляді управління фінансовою стійкістю підприємства та її стратегічна орієнтованість обумовлюється певними особливостями:

- по-перше, підпорядкованістю загальній системі управління господарсько-фінансовою діяльністю підприємства;
- по-друге, залежністю від економічних особливостей конкурентного середовища та організаційно-правової форми функціонування підприємства;
- по-третє, пов'язаністю з постійною дією певних фінансових ризиків погіршення економічної урегульованості використання ресурсного потенціалу.

Узагальнення принципів і концептуальних підходів до управління фінансовою стійкістю сучасних суб'єктів ринкової економіки, встановлення адекватності сучасним умовам існуючих методик та формулювання засадних принципів визначення фінансово-економічної стійкості підприємств національної економіки стає запорукою здатності підприємства долати вплив фінансово-економічних криз.

З точки зору методологічних засад система управління фінансовою стійкістю підприємства має містити фундаментальні такі складові, як: критерії, принципи, методи оцінювання.

Основними критеріями ефективного управління фінансовою стійкістю підприємства, на нашу думку, слід вважати:

- забезпеченість фінансовими ресурсами безперервної діяльності підприємства та його економічне зростання;
- стабільне перевищення доходів над витратами та отримання прибутку;
- здатність вільно маневрувати грошовими коштами;
- фінансова незалежність від зовнішніх джерел фінансування;
- повнота та своєчасність розрахунків з кредиторами тощо.

До фундаментальних принципів системи управління фінансовою стійкістю підприємства варто віднести:

- принцип безперервності, який передбачає постійність здійснення фінансово-господарської діяльності у кожному виробничому циклі підприємства;
- принцип динамічності, який характеризується впливом сукупності факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на фінансово-господарську діяльність підприємства;
- принцип об'єктивності, який базується на врахуванні реального впливу факторів економічного середовища на фінансову стійкість підприємства;
- принцип конструктивності, який обумовлюється метою управління фінансовою стійкістю підприємства на кожному етапі його життєвого циклу;
- принцип системності, який полягає у використанні системного аналізу для управління фінансовою стійкістю підприємства;
- принцип комплексності, який базується на поєднанні методологічних підходів до управління фінансовою стійкістю підприємства;
- принцип оптимальності, який спрямований на вибір найефективніших шляхів забезпечення фінансової стійкості підприємства на кожному етапі його життєвого циклу;
- принцип транспарентності, який передбачає доступність інформації про фінансову стійкість підприємства для забезпечення ефективності управлінських рішень.

У сучасних економічних умовах актуальності набувають системні дослідження стійкості фінансового стану суб'єкта ринкової економіки, концептуальні і методологічні засади яких спрямовані на синтезування показників та індикаторів фінансової стійкості і вироблення на цій основі інтегральної характеристики фінансово-майнового стану і потенціалу підприємства. Тому актуальним та важливим є питання методів оцінювання фінансової стійкості підприємств та удосконалення з цією метою існуючих методичних підходів.

Дослідження існуючих основних методів оцінювання фінансової стійкості підприємства дозволяє розподілити їх сукупність на кількісні і якісні методи.

Кількісний аналіз є основним інструментом встановлення основних параметрів і якісних характеристик фінансової стійкості суб'єкта економіки та базисною інформацією у практичному управлінні цим аспектом фінансового стану підприємства. В межах кількісних методів оцінювання фінансової стійкості підприємства слід зазначити:

- коефіцієнтний підхід, який дозволяє визначення фінансового стану підприємства, його слабких і сильних сторін діяльності шляхом аналізу відносних показників фінансової стійкості порівняно з їх нормативними значеннями;
- факторний підхід, який передбачає ранжування показників для визначення фінансового стану підприємства на основі проведення факторного аналізу фінансової стійкості шляхом побудови ланцюга показників та аналізу їх темпів зростання.

В межах якісних методів оцінювання фінансової стійкості підприємства можна виокремити:

- матричний підхід, який передбачає розрахунок структури і визначення якості активів балансу та достатності джерел їх фінансування шляхом складання матричних балансів;
- агрегатний підхід, який обумовлює визначення типу фінансової стійкості шляхом аналізу абсолютних показників фінансової стійкості;
- балансовий підхід, який дозволяє оцінити фінансову стійкість виходячи зі ступеня покриття запасів та основних засобів джерелами фінансування шляхом використання балансової моделі;
- інтегральний підхід, який передбачає визначення ступеню фінансової стійкості та виявлення її динаміки на основі використання узагальнюючого показника зміни фінансової стійкості;
- бальний підхід, який визначення класу фінансової стійкості шляхом додавання коефіцієнтів ліквідності до складу показників у бальній оцінці фінансової стійкості.

Застосування зазначених вище методичних підходів до оцінювання фінансової стійкості підприємства сприятиме поліпшенню результативності в реалізації основних завдань управління

фінансовою стійкістю і здійснення ефективного контролю за виконанням прийнятих рішень щодо забезпечення чи підтримання на необхідному рівні фінансової стійкості підприємства.

У сучасних економічних умовах фінансова стійкість розглядається на засадах багатофакторності, що поєднує сталість і стабільність функціонування сучасного суб'єкта господарювання. На нашу думку, головною метою управління фінансовою стійкістю підприємства є забезпечення фінансової безпеки та стабільності функціонування і розвитку підприємства у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику [1]. Відповідно, забезпечення високого рівня фінансової стійкості підприємства в процесі його розвитку та функціонування забезпечується формуванням оптимальної та гнучкої структури капіталу, забезпеченням постійної платоспроможності та ліквідності, збалансуванням грошових потоків, забезпеченням кредитоспроможності, вільним маневрування грошових коштів, забезпеченням оптимальної структури активів та постійним стабільним перевищення доходів над витратами [2].

Однією з найважливіших складових механізму управління фінансовою стійкістю є методологія аналітичної оцінки досягнутого на підприємстві рівня фінансової стійкості, яка повинна ґрунтуватись на використанні системи показників-індикаторів, здатних відобразити окремі сторони у досягненні фінансової стійкості, оскільки остання є комплексною характеристикою якості фінансового стану [3]. При цьому набір показників-індикаторів повинен мати в основі традиційні коефіцієнтні показники оцінки структури капіталу, рентабельності, платоспроможності, але при цьому включати їх обмежену кількість, уникаючи застосування показників, які мають безпосередній «перехресний» взаємозв'язок.

Запропоновані методологічні засади управління фінансовою стійкістю та принципи їх застосування в реальних умовах функціонуючого підприємства дозволяють конкретизувати заходи, спрямовані на забезпечення управління фінансово стійким розвитком підприємства на оперативному, тактичному і стратегічному рівнях.

Удосконалення методологічних засад управління фінансовою стійкістю підприємства дасть змогу ухвалювати якісно нові рішення щодо зниження ризикованості фінансово-господарської діяльності, підвищення її ефективності та забезпечення фінансового розвитку. Формування ефективного механізму управління фінансовою стійкістю дозволить керівникам використовувати його для забезпечення стабільного функціонування підприємства в майбутньому. Фінансова стійкість є якісною характеристикою фінансового стану підприємства і безумовно однією з основних фінансових складових фінансової безпеки, тому удосконалення методологічних засад управління фінансовою стійкістю як частини загальної стратегії управління підприємством сприятиме досягненню довгострокових цілей розвитку як самого підприємства, так і національної економіки України, підвищенню рівня її конкурентоспроможності на світовому ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Hrynyuk N., Dokiienko L., Nakonechna O., Kreidych I. (2021). Financial stability as a financial security indicator of an enterprise. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 4(39), 228-240. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i39.241312/>.
2. Dokiienko L., Hrynyuk N., Lapko O., Kramarev H. (2020). Financial security diagnostics tools for corporate enterprises. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 3(34), 184-194. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i34.215477/>.
3. Докієнко Л.М. Концептуальні підходи до комплексної діагностики фінансової стійкості підприємства. Підприємництво та інновації. 2020. Вип. №14. С. 25–31.

Гринюк Наталія Андріївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти, ресторанного та туристичного бізнесу, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, Полтава, e-mail: nataliyahrynyuk@gmail.com

Hrynyuk Nataliya A., PhD in Economic, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Professional Education, Restaurant and Tourist Business, Luhansk Taras Shevchenko National University, Poltava, e-mail: nataliyahrynyuk@gmail.com